



SOLO VLIEGEN

Praktische gids voor alleenwoners



© Offset

Tegen 2060 zal de helft van de huishoudens in België bestaan uit één persoon. Zoveel mensen die alleen wonen, zoveel redenen waarom ze dat doen. Nu eens zijn het singles die een leven alleen comfortabel vinden en genieten van de vrijheid die dit biedt, dan weer mensen die na een relatiebreuk plots alleen zijn.

Alleenwoners kunnen jongvolwassenen zijn die hun weg zoeken, veertigers die na een scheiding een nieuw leven opbouwen, weduwes of weduwnaars die na een heel leven samen alleen verder moeten. Veel alleenwoners zijn single, al dan niet met (volwassen) kinderen, andere hebben een relatie, ook al wonen ze niet samen.

Toch botsen al deze verschillende levens vaak op dezelfde beperkingen en problemen. Er is eerst en vooral de levensduurte wanneer je solo vliegt. Het is niet omdat je er alleen voor staat dat dienstverleners hun tarieven halveren. Sommige singles proberen hier een mouw aan te passen door samen te huren of te kopen of deel te nemen aan groepsaankopen.

Ook op andere vlakken is het net dat beetje beter uitkijken. Wie neemt jouw medische beslissingen als jij dat niet meer kan, wat moet je doen als je zelf je administratie niet meer kunt beheren, wie erft er als je partner noch kinderen hebt?

Op de vele formulieren die iedereen geregeld invult staat, bij de vraag naar de burgerlijke staat, het vakje 'alleenstaand' soms ook aangegeven. In tegenstelling tot gehuwd of gescheiden is het geen wettelijk statuut met wettelijke gevolgen. En toch roept het juridische vragen op.

Met deze praktische eerstelijns-gids willen de Koning Boudewijnstichting en de Federatie van het Belgisch Notariaat alleenwoners op weg helpen. De gids is opgebouwd aan de hand van verschillende momenten en keuzes in een mensenleven waarbij alleenwoners en singles een eigen aanpak zoeken.

WONEN
06**KINDERWENS**
26**GEZONDHEID**
18**PLOTS ALLEEN**
32

BESCHERMING

46



NALATENSCHAP

56



ZORGPLANNING

50



Wonen

Voor veel alleenwoners is het niet evident om huur, elektriciteit, verwarming en andere verbruikskosten op tafel te leggen. Woningdelen is één manier om wonen goedkoper te maken. Bovendien zijn er singles voor wie alleen maar alleen is, en die graag een woning en (een deel van) hun leven delen met anderen. Je kan met (een) andere(n) een woning delen, door ze samen te huren of te kopen. Het is wel opletten, er is veel rechtsonzekerheid. Je goed informeren is de boodschap.

Samenlevingscontract: ook voor vrienden

Twee mensen die samenwonen kunnen een samenlevingscontract sluiten. Je hoeft geen relatie te hebben, dus ook verwanten of vrienden kunnen het doen. Je hoeft ook niet wettelijk samen te wonen, feitelijk samenwonen kan volstaan. In een samenlevingscontract leg je de afspraken voor het samenleven vast: juridische afspraken over de woning, over welke bezittingen persoonlijk en welke gemeenschappelijk zijn, over de huishoudkosten, bankrekeningen, de huurkosten, het woonkrediet, etc. Feitelijk samenwonenden die een samenlevingscontract willen opstellen, moeten hiervoor niet naar de notaris. Ze kunnen kiezen of ze het onderhands doen of via de notaris. Het voordeel van een samenlevingscontract via de notaris is dat ze dan nadien niet automatisch naar de rechter moeten stappen om de uitvoering van het contract af te dwingen. Wettelijk samenwonenden moeten een

notaris inschakelen. Samenlevingsovereenkomsten die een notaris heeft afgesloten tussen wettelijke samenwoners worden sinds 2015 geregistreerd in het Centraal Register voor Huwelijkscontracten en Samenlevingsovereenkomsten.

ALS JE HUURT

Samen huren

Zeker in de steden gaan steeds meer singles woningdelen met vrienden of onbekenden. Ze doen dat niet alleen om de kosten te delen, maar ook omdat ze genieten van de sociale contacten. Er zijn twee formules voor wie samen een woning wil huren:

- Een van de huurders is de **hoofdhuurder**. Hij **onderverhuurt** aan de andere huurders, die hun deel van de huur betalen aan de hoofdhuurder. Onderverhuren kan alleen als de eigenaar expliciet toestemt. Alleen de hoofdhuurder tekent het contract. Het voordeel is dat de huurovereenkomst niet moet worden aangepast telkens als één onderhuurder vertrekt en er een andere bijkomt. Het nadeel, voor de hoofdhuurder, is dat alleen zijn naam op het huurcontract prijkt. Hij draait op voor de volledige huur, ook als een van de onderhuurders niet betaalt. Hetzelfde geldt voor de huurschade.
- Alle huurders zijn **medehuurders**. Ze ondertekenen allemaal de huurovereenkomst. Iedere huurder betaalt maandelijks huur aan de eigenaar. Deze formule is minder soepel, omdat bij het vertrek of de komst van een huurder het huurcontract telkens moet worden aangepast. Tenzij de eigenaar in de huurovereenkomst toestemming heeft gegeven aan de huurders om

het huurcontract over te dragen op een nieuwe huurder. De eigenaar kan dan wel bepalen dat de huurders hoofdelijk aansprakelijk zijn. Concreet: als een van de huurders zijn of haar deel van de huur niet betaalt, kan de eigenaar nog bij de andere huurders aankloppen om het volledige bedrag te vorderen. Lees dus steeds grondig het huurcontract voor je tekent.

De huurwetgeving is sinds 2014 een bevoegdheid van de regio's. In Vlaanderen, Wallonië en Brussel staat een nieuwe huurwetgeving in de steigers. Nieuwe vormen van wonen worden geïntegreerd in de regelgeving en er wordt gesleuteld aan de huidige huurregels. Houd deze aanpassingen in de gaten.

Voor meer informatie: www.vlaamshuurdersplatform.be of syndicat-des-locataires.skynetblogs.be.

Wettelijke samenwoning

Goede vrienden die samen huren kunnen er ook voor kiezen om wettelijk samen te wonen. In België kan wettelijk samenwonen zonder affectieve band. Je doet hiervan aangifte bij de dienst Burgerlijke Stand van je gemeente. Als je wettelijk samenwoont, hoeft slechts een van beiden het huurcontract te tekenen, al is het veiliger om dit beiden te doen. De eigenaar kan beide huurders aanspreken voor de betaling van de volledige huur.

Opgelet: een wettelijke samenwoonst kan eenzijdig worden opgezegd. Als je huisgenoot het samenwonen wil beëindigen, dan kan hij dat zonder je op voorhand op de hoogte te brengen.

Woningdelen kan uitkeringen beïnvloeden

Voor de FOD Sociale Zekerheid zijn mensen die ingeschreven staan op hetzelfde adres samenwonend, ook als ze geen relatie hebben. Dit kan vervelende gevolgen hebben voor wie een werkloosheids- of invaliditeitsuitkering of een vergoeding bij tijdskrediet krijgt, want samenwoners hebben een lagere uitkering.

Als je woningdeelt, moet je dus aan de betrokken overheidsdienst aantonen dat je wel onder één dak woont met anderen, maar dat je een autonoom huishouden voert. Dit kan bijvoorbeeld door te bewijzen dat je de inkomsten niet samenbrengt op één rekening, of dat jullie niet alle taken en beslissingen delen. Het onderscheid is echter soms subtiel.

In het **Brusselse Gewest** wordt op dit moment werk gemaakt van een label voor woningdelen. Alleenstaanden die in een woning met dit label huren, moeten dan niet telkens individueel aantonen dat ze alleenstaand zijn.

Voor de **inkomstenbelasting** maakt het alleen uit of je gehuwd of niet gehuwd bent. Woningdelen verandert niets aan de berekening ervan.

Als je een woning deelt, neem je best een algemene brandverzekering voor de woning en deel je de kosten. Zo hebben alle bewoners een verzekering voor burgerlijke aansprakelijkheid.

ALS JE KOOPT OF EIGENAAR BENT

Een eigen woning is de droom van vele Belgen. Ook alleenstaanden willen een stek die ze helemaal de hunne kunnen noemen en die een appeltje voor de dorst kan zijn. In je eentje een huis of flat kopen, met een gemiddeld inkomen, is niet evident. De meeste banken hanteren de stelregel dat je minstens 20% van de aankoopprijs zelf moet financieren, en dat je maximum een derde van je inkomen aan je woonkrediet mag besteden. Singles stellen vast dat banken in de praktijk zelfs nog strenger zijn. Banken zijn ook niet langer geneigd om een derde persoon, bijvoorbeeld een ouder, borg te laten staan voor een woonkrediet. Sommige banken houden de familie er liefst helemaal buiten; andere dringen erop aan dat de ouder voor minstens 10% mee eigenaar van de woning wordt.

Duwtje in de rug van de ouder(s)

Ouders springen vaak financieel bij voor de aankoop van een (eerste) woning. Dat geldt zeker voor alleenwoners. Ouders kunnen geld schenken via een notariële schenking of een bankgift. Ze kunnen ook een bedrag voorschieten. Zo moet hun kind geen of veel minder interesten betalen en heeft het wat meer ademruimte bij de terugbetaling. Ouders kunnen er zelfs voor kiezen om een deel van de schuld kwijt te schelden. Dit kwijtgescholden bedrag wordt dan beschouwd als een schenking.

Hoe sterk het vertrouwen ook is, als ouders geld lenen, zet je dit beter op papier, zeker als er broers en zussen zijn. Je hebt hiervoor twee formules:

- **Schuldbekentenis:** je kan een schuldbekentenis schrijven voor het geleende bedrag. Kijk voor een voorbeeld op www.notaris.be. Dit kan onderhands of via de notaris. Met een notariële akte heb je het voordeel dat er niet automatisch naar de rechtbank moet gegaan worden om de betaling af te dwingen.

- **Leningovereenkomst:** je stelt samen met je ouders een contract op waarbij je ouders zich ertoe verbinden om geld te lenen en jij je ertoe verbindt om de som terug te betalen. Dit kan onderhands of via de notaris. Als je niet zeker bent van de formulering, stap naar de notaris. Zo vermijd je discussies. Een notariële akte geeft de lening een uitvoerbare titel. Je kan in de notariële akte formuleren dat je ouders een conventionele hypotheek leggen op je eigendom ter garantie van de schuldvordering. Je ouders kunnen dan beslag leggen op jouw goederen als je niet wil terugbetalen. Een lening kan ook een invloed hebben op de latere verdeling van de nalatenschap van de ouders. Ook daarom is het advies van een notaris vaak nuttig.

Deel van je woning verhuren

Als je een kamer in je huis wil verhuren, controleer dan voor alle zekerheid of ze voldoet aan de wetgeving voor de woonkwaliteit in jouw gewest. Deze legt minimale eisen op voor bijvoorbeeld keuken en sanitair, veiligheid van trappen en installaties voor verwarming en elektriciteit, verluchting en verlichting en toegankelijkheid.

Zolang de extra bewoner alleen een kamer betreft en jullie de rest van de ruimten delen, moet je meestal geen stedenbouwkundige vergunning aanvragen. Als je er een zelfstandige wooneenheid van maakt onder hetzelfde dak, moet je een stedenbouwkundige vergunning vragen aan je stad of gemeente. Je maakt namelijk een meergezinswoning van een eengezinswoning.

In jouw stad of gemeente kunnen er stedenbouwkundige beperkingen zijn op de indeling van een eengezinswoning in kamers. In bepaalde wijken laat het bestemmingsplan niet toe om een meergezinswoning te maken van een gezinswoning. Controleer dus steeds bij jouw gemeente of dat mogelijk is in jouw woning, en hoeveel huurders ze dan mag hebben.

Groepsaankopen

Als je je woning energiezuinig wil maken, kan je de kosten drukken door in een groepsaankoop te stappen. Er zijn groepsaankopen voor isolatie, zonnepanelen, (groene) stroom. Organisatoren van groepsaankopen zijn onder andere ngo's als Greenpeace, particuliere organisaties als Testaankoop/Test Achats of provinciale overheden of gemeenten.

Samen kopen

Een huis delen is niet evident. De gewoonten en onhebbelijkheden van je huisgenoot kunnen een struikelblok vormen. Zijn vrienden kunnen je op de zenuwen werken. Levens veranderen ook. Dit geldt nog meer wanneer de eigenaars geen (feitelijk) gezin vormen en niet officieel of gewoon onder elkaar beloofd hebben om in goede en kwade dagen te blijven.

Notarissen waarschuwen daarom om goed na te denken alvorens een gezinswoning te kopen samen met een niet-partner. Als het echt niet meer gaat, is het niet evident voor de ene eigenaar om de andere(n) aan de deur te zetten. Er is namelijk gekocht in onverdeeldheid en de woning is een gemeenschappelijke eigendom. Maak dus duidelijke afspraken over wat je gaat doen als het niet meer gaat, als een van de eigenaars zijn deel van het woonkrediet niet kan betalen, als één overlijdt. Leg die afspraken vast in een contract bij de notaris.

Meer informatie over **woningdelen onder één dak:**
www.samenhuizen.be/woningdelen

Meer informatie over **huren of kopen bij projecten voor cohousing** (aparte wooneenheden op één locatie met gemeenschappelijke voorzieningen zoals bewonerscafé, ontspanningsruimte, werkplaats) of **cowonen** (aparte wooneenheden met gedeelde keuken/eetzaal): www.samenhuizen.be.

ALS JE WAT OUDER WORDT

Voor alleenwoners die een dagje ouder worden, maar die (nog) niet naar een woonzorgcentrum willen, is er een aantal formules waarbij iemand een oogje in het zeil houdt en een handje toesteeft, zonder dat ze moeten toegeven op autonomie en privacy.

Zorgwonen of kangoeroewonen

Een bijzondere vorm van woningdelen is het zorgwonen of kangoeroewonen. Zoals bij gewoon woningdelen wordt in een bestaande woning een kleinere woongelegenheden gemaakt, en dit voor één tot twee hulpbehoevende personen. Denk aan een ouder echtpaar dat kleiner gaat leven en de rest van de woning aan een jong gezin laat, of een gezin dat in zijn nieuwbouwwoning in een aparte flat voorziet voor een zorgbehoevende ouder. De twee gezinnen hoeven geen familie te zijn. Ze zorgen wel voor elkaar, bijvoorbeeld door boodschappen te doen of te babysitten.

Op dit moment heeft alleen **Vlaanderen** een wettelijke regeling voor zorgwonen. De zorgwoning moet er aan een aantal voorwaarden voldoen (zie inzet). Wie van zijn woning een zorgwoning maakt, moet dit melden. De zorgwoning wordt dan zo officieel ingeschreven. De meldingsplicht geldt ook als de installatie van de zorgwoning niets verandert aan de originele constructie of het originele

volume. Bij een aanpassing van de constructie moet je toestemming vragen aan de gemeente; ook als je de woning vergroot, moet je een stedenbouwkundige vergunning vragen.

Wanneer heb je een zorgwoning?

- de kleinere, ondergeschikte wooneenheid moet één fysiek geheel vormen met de rest van de woning
- ze mag maximum een derde van de woning uitmaken
- beide woningen moeten in handen van dezelfde eigenaar(s) zijn
- een huurwoning kan in aanmerking komen, maar dan moet de eigenaar akkoord gaan
- bewoners van de zorgwoning zijn: oudere personen van 65 jaar of ouder, personen met een handicap, personen met een tegemoetkoming van de Vlaamse zorgverzekering of personen die niet zelfstandig kunnen wonen

Meer informatie: www.vlaanderen.be/nl/bouwen-wonen-en-energie/wonen/zorgwonen

Ook in de **andere gewesten** wordt geëxperimenteerd met deze vorm van wonen. Een aantal vzw's zoals 1toit2âges heeft interessante projecten lopen (www.1toit2ages.be) voor intergenerationeel wonen. Een overkoepelend wettelijk kader voor kangoeroewonen ontbreekt daar nog. Gemeenten hebben eigen bepalingen. Neem steeds contact op met de gemeentelijke administratie voor informatie over wat kan en niet kan.

Zorgwonen heeft geen impact op het pensioen of de uitkeringen. De gezinnen die in dit geval onder één dak wonen worden beschouwd als aparte gezinnen.

Assistentiewoningen

Assistentiewoningen (vroeger: serviceflats) zijn een geschikte oplossing voor ouderen die een beroep willen kunnen doen op zorg en hulp dichtbij, en toch autonoom willen blijven wonen. Assistentiewoningen zijn te koop of te huur. Sommige maken deel uit van een woonzorgcentrum, andere staan op zich.

Opgelet: sommige flats die zich “serviceflat” noemen bieden niet de dienstverlening die je mag verwachten. Om kwaliteit te garanderen heeft Vlaanderen een erkenning voor assistentiewoningen ingevoerd. Alleen van flats die erkende assistentiewoningen zijn, ben je zeker dat ze beantwoorden aan de minimumnormen van de Vlaamse overheid.

Zo is een erkende assistentiewoning aangepast en volledig toegankelijk voor rolstoelen. Er zijn makkelijk bereikbare stopcontacten, er zijn geen drempels, er is een woonassistent voor vragen en problemen, gespecialiseerde hulp bij alarm, de garantie op crisiszorg en tijdelijke aangepaste zorg in een noodsituatie, en er is de klok rond toezicht.

Let op: assistentiewoningen die geen erkenning vragen, moeten zich wel aanmelden bij het Agentschap Zorg en Gezondheid. Dit is echter geen erkenning, deze flats voldoen dus niet per se aan de minimumnormen.

In de andere regio's bestaat zo'n label (nog) niet. Bij de huur of aankoop van een assistentiewoning ga je best telkens goed na wat er precies geboden wordt. De checklist van de Vlaamse overheid om te controleren of het om een erkende assistentiewoning gaat, kan je op weg helpen.

www.checkassistentiewoning.be

Een hele waaier aan diensten kan oudere alleenwoners helpen zo lang mogelijk comfortabel en veilig thuis te wonen: warme maaltijden, poetshulp, huishoudhulp, karweihulp, thuisverpleging of nachtzorg. Vraag het na bij je gemeente, OCMW of Sociaal Huis.



Gezondheid

Zelden voel je je zo kwetsbaar als wanneer je ziek bent. En het ongemak snijdt nog harder als er niemand is die even de deken schudt, een kopje thee zet of je gewoon gezelschap houdt. Dus wat als je alleen woont met ernstige gezondheidsproblemen? Als je een ongeluk hebt gehad en moet revalideren? Of als je tegen kanker vecht? Wie kan steun en hulp bieden? Wie kan mee voor je zorgen en hoe? Wie kan mee nadenken over beslissingen over de behandeling? Welke mogelijkheden heb je?

JE HOEFT HET NIET ALLEEN TE DOEN

Er is veel praktische hulp voor mensen met (ernstige) gezondheidsproblemen. In de eerste plaats kunnen uiteraard vrienden en familie in de bres springen. Een vriend of familielid kan het lange wachten tijdens een chemokuur aangenamer maken, boodschappen doen of je naar de dokter voeren. Wacht niet tot je het al moeilijk hebt om hulp te vragen.

Als je geen beroep kan doen op je eigen netwerk, zijn er heel wat instanties en organisaties die kunnen helpen:

- **Maaltijden:** Een maaltijddienst kan eten aan huis brengen, zodat je gezond en gevarieerd blijft eten, ook als je geen energie hebt om te koken. Thuiszorg kan koken. Check ook op Facebook of via het internet of er geen groep hobbykoks in de buurt is die maaltijden tegen een prikje aanbieden, zoals Menu Next Door in Brussel en Sharing is Caring in Leuven of via websites als www.thuisafgehaald.be of www.flavr.be.

- **Boodschappen:** Thuiszorg kan boodschappen doen. De meeste grote supermarkten hebben een service die de boodschappen die je via het internet besteld hebt, tot bij jou brengt.
- **Schoonmaak en was:** Thuiszorg kan helpen het huis proper te houden, de was doen en een oogje in het zeil houden.
- **Vervoer:** Sommige ziekenfondsen hebben een vervoersservice die werkt met vrijwilligers om je naar het ziekenhuis te brengen; ook gemeenten of OCMW's hebben vaak een mindermobielencentrale. Bij kanker vergoeden ziekenfondsen ook de gewone taxidienst.

Check bij je gemeente, Sociaal Huis of ziekenfonds om te weten op welke diensten je een beroep kunt doen bij jou in de buurt.

ZORGHUIS: OP ADEM KOMEN NA EEN KANKERBEHANDELING

Als je behandeld wordt voor kanker, of net een behandeling achter de rug hebt, wil je vaak niet alleen thuis zijn. De zware vermoeidheid, de misselijkheid, de pijn zijn nog lastiger om te dragen als je er alleen voor staat. Vrienden en familie kunnen helpen, maar toch zijn soms meer hulp en zorg nodig. In Vlaanderen zijn er ondertussen enkele zorghuizen (in Gent, Koersel en Oostende), waar je terecht kan voor tijdelijke opvang tijdens of na een kankerbehandeling, in dagverblijf of met overnachting. Een verblijf aanvragen in een zorghuis kan via de oncoloog, de huisarts of de sociale dienst van het ziekenhuis.

Wie ouder is dan 65 jaar kan in alle regio's terecht in de extra bedden in kortverblijf die veel woonzorgcentra voor dergelijke omstandigheden vrijhouden.

VERTROUWENSPERSOON: EEN TWEDE PAAR OGEN EN OREN

Ernstig gezondheidsnieuws kan je uit het lood slaan. Het kan handig zijn om je te laten vergezellen bij doktersafspraken. Die persoon kan mee luisteren naar de toelichting van de arts of zorgverlener, en vragen stellen waar je zelf (op dat moment) niet aan denkt.

Bij een koppel is het meestal de partner die deze rol vervult. Als je alleen door het leven gaat, is het handig om een vertrouwenspersoon aan te duiden. Die persoon kan je **bijstaan** in alle contacten met huisarts en specialisten, maar ook met de tandarts, de apotheker of de kinesist.

De vertrouwenspersoon helpt je bij het uitoefenen van je patiëntenrechten, maar kan **niet in jouw plaats beslissen**. Hij kan je vergezellen wanneer je informatie krijgt, maar je kan ook vragen dat de informatie aan hem of haar wordt meegedeeld als jij er niet bij bent.

Als je niet wil geïnformeerd worden over een bepaald aspect van jouw gezondheid en de zorgverlener vindt dat je best toch op de hoogte bent, dan moet hij eerst jouw vertrouwenspersoon raadplegen. Dat gebeurt bijvoorbeeld wanneer iemand een ongeneeslijke ziekte heeft.

Omgekeerd, als de zorgverlener jou (tijdelijk) iets niet vertelt omdat hij meent dat die informatie jouw gezondheid kan schaden, zal hij die informatie wel meedelen aan jouw vertrouwenspersoon. Een voorbeeld: iemand met een suïciderisico wordt (tijdelijk) ernstig nieuws onthouden.

Je kan op elk moment beslissen dat iemand jouw vertrouwenspersoon niet meer is of een andere vertrouwenspersoon aanduiden. Je laat dat dan gewoon weten aan de zorgverlener.

Via de website www.patientrights.be vind je een voorbeeldformulier om een vertrouwenspersoon aan te wijzen. Laat het toevoegen aan je patiëntendossier bij de huisarts of aan je dossier bij een andere zorgverlener.

Voor meer informatie over de patiëntenrechten:

www.health.belgium.be/nl/wet-rechten-van-de-patient-een-goede-relatie-weet-je-wat-je-aan-mekaar-hebt

www.health.belgium.be/fr/loi-droits-du-patient-dans-une-bonne-relation-sait-ce-que-lautre-peut-apporter

ZORGVERLOF EN PALLIATIEF VERLOF

Werknemers hebben recht op **zorgverlof (verlof voor medische bijstand)** om een zwaar ziek gezins- of familielid te verzorgen. Ze kunnen dan een tijdje minder of niet werken om de zorg voor de zieke persoon op te nemen. Een gezinslid is iedere persoon die met de aanvrager onder hetzelfde dak leeft. Een familielid is een (bloed)verwant tot de tweede graad: (stief)kinderen, (schoon)ouders, broers en zussen, grootouders, kleinkinderen.

Alleenwoners hebben dan wel geen gezin in de klassieke zin, vaak hebben ze een hecht netwerk van vrienden die uitkijken voor elkaar. Als een goede vriend of vriendin voor jou wil zorgen wanneer je ernstig ziek bent, of als je dat zelf wil doen voor een vriend, dan kan dat alleen als jullie onder één dak wonen en daar beiden officieel jullie adres hebben. Dit zorgverlof moet worden aangevraagd via de werkgever; die kan niet weigeren. De zorgverlener krijgt een uitkering en behoudt alle sociale rechten.

Als de zieke geen gezins- of familielid is, moet er onbetaald verlof genomen worden om voor elkaar te kunnen zorgen. Het zorgverlof is daarmee nog niet afgestemd op de behoeften van alleenwoners.

Palliatief verlof daarentegen kunnen werknemers ook opnemen voor iemand die geen gezins- of familielid is. Onder palliatief verlof wordt elke vorm van medische, sociale, administratieve en psychologische bijstand verstaan voor een persoon met een ongeneeslijke ziekte in een terminale fase.

Er is geen toestemming van de werkgever nodig om palliatief verlof op te nemen. Met een getuigschrift van de arts moet wel aangetoond worden dat

de zieke persoon palliatieve zorgen nodig heeft en dat de aanvrager van het palliatief verlot deze zorgen wil toedienen.

Klop voor meer informatie aan bij de personeelsdienst van het bedrijf waar je werkt, bij jouw vakbond of bij het plaatselijk RVA-kantoor.

ZORGCONTRACT: INFORMELE HULP VERGOEDEN

Je kan op voorhand een zorgcontract afsluiten voor de informele hulp en zorg die je later nodig zal hebben. Samen met de mantelzorg(er)s leg je in die zorgovereenkomst vast welke hulp ze zullen bieden, en hoe je hen daar maandelijks voor vergoedt.

Zorgcontracten kunnen een instrument zijn voor alleenstaande ouderen die geen familie (in de buurt) hebben, die een beroep doen op burens of kennissen als mantelzorgers, en die deze mantelzorgers willen vergoeden voor de zorg die ze bieden en de tijd die ze daarvoor nemen.

Het zorgcontract legt dan gedetailleerd vast om welke zorgtaken het gaat. Het kan gaan om lichte zorg zoals boodschappen of klusjes doen of vervoer, tot intensievere (thuis)zorg. Aan elke taak kan een tarief worden gekoppeld. Dit zorgcontract kan worden afgesloten met een of meerdere mantelzorgers.

Om het op te stellen kan je advies vragen aan een notaris, bij wie je ook een zorgcontract kan afsluiten.





Kinderwens

Het verlangen naar een kind houdt geen rekening met het feit of je een relatie hebt of alleen bent. De kindwens is er. Sommige singles begraven dit verlangen omdat ze een kind niet zonder partner willen grootbrengen. Anderen kiezen ervoor om alleen ouder te worden. Welke mogelijkheden hebben zij?

NADENKEN OVER EEN KINDERWENS ALS JE ALLEEN BENT

Alleen een kind op de wereld zetten en opvoeden is een complexe beslissing, die een diepe impact heeft op de rest van je leven. Hoezeer je ook kan genieten van de vrolijke aanwezigheid van een kind in huis, alleen ouder zijn kan zwaar zijn. Het is niet evident om tot een keuze te komen, want je neemt die beslissing niet alleen voor jezelf. Wat betekent ouderschap voor je? Krijg je het financieel rond in je eentje? Heb je een netwerk waar je een beroep op kan doen? Erover praten met je familie, met je omgeving, met een professional kan helpen alles op een rijtje te zetten.

Een psycholoog of psychotherapeut kan helpen je gevoelens te ontwarren en je gedachten op een rij te krijgen. In Vlaanderen kan je ook terecht in het Centrum Algemeen Welzijnswerk (CAW) in je regio. www.caw.be

WELKE MOGELIJKHEDEN ZIJN ER?

Adoptie

Een kind adopteren is een zeer specifieke keuze. Adoptie draait in de eerste plaats om een goede thuis voor het kind, en niet om de kinderwens van de adoptieouder. Als adoptie niet de eerste keuze is, is het best om in het reine te zijn met het feit dat je geen biologisch kind zal hebben. De adoptieprocedure is intens en emotioneel vaak erg belastend. Terwijl in België iedereen mag adopteren, staan sommige herkomstlanden niet toe dat alleenstaande vrouwen of mannen kinderen uit hun land adopteren. De meeste herkomstlanden – en vaak ook de geboorteouder(s) – geven de voorkeur aan gehuwde, heteroseksuele koppels. Voor alleenstaanden – en zeker voor mannen – zijn er dus minder mogelijkheden en kan de wachttijd oplopen. Mannen kunnen ook vaak enkel jongens adopteren.

Meer informatie: www.kindengezin.be en www.adoptions.be

Zwangerschap

In België zijn er verschillende fertiliteitscentra waar je als alleenstaande vrouw terecht kan voor kunstmatige inseminatie met donorsperma (KID). Voor er sprake kan zijn van deze behandeling ga je op consultatie bij het psychologisch team van het centrum: zij peilen naar de redenen voor je keuze, naar je dagelijks leven, je netwerk, je verwachtingen en je stabiliteit en veerkracht. Als het fertiliteitscentrum de aanvraag goedkeurt, kan de behandeling beginnen.

De zaaddonor kennen?

In België is anonimiteit van de donor de regel: de donor is niet identificeerbaar voor ouder en kind. De wet voorziet wel in de mogelijkheid van niet-anonieme donatie, maar dit gebeurt vooral bij eicel- en niet bij zaaddonatie. De meeste fertiliteitscentra verkiezen ook anonieme donatie en hetzelfde geldt voor veel moeders omdat voor hen de zaaddonor niet past in hun beeld van hun gezin. De kinderen ervaren dit wel eens anders. Voor veel donorkinderen is de donor een deel van wie ze zijn. Ze zijn vaak wel nieuwsgierig naar zijn identiteit.

Meer informatie?

www.donorfamilies.be

www.deverdwaaldeooievaar.be/assets/uploads/het_vertellen_en_erover_praten.pdf

www.donorkind.be

Pleegouderschap

Er zijn ook andere manieren om voor een kind te zorgen, bijvoorbeeld door een warm nest te creëren voor kinderen die dit thuis niet vinden. Pleegzorg wil kinderen en jongeren die (tijdelijk) niet terecht kunnen in hun gezin, warmte en structuur bieden in een pleeggezin. De bedoeling is dat het kind (uiteindelijk) weer naar huis kan. Meestal houdt het kind ook contact met zijn ouder(s).

Pleegzorgdiensten zijn steeds op zoek naar nieuwe pleeggezinnen voor korte of lange duur. In principe kan iedereen pleegouder worden, dus ook alleenstaanden. Je moet alleen minstens 18 jaar zijn, voldoende ruimte hebben thuis en een

kind structuur en veiligheid kunnen bieden. Je moet bij je gemeente ook een uittreksel uit het strafregister halen (model 2, voor het werken met kinderen).

Er zijn vier soorten pleegzorg. Je kan zelf aangeven welke vorm het best bij jouw situatie past:

- ondersteunende pleegzorg, waarbij de ouders aan Pleegzorg vragen dat een pleegouder voor een korte tijd hun kind(eren) opvangt,
- crisispleegzorg, waarbij je kinderen opvangt die heel snel een opvangplaats nodig hebben omdat er thuis een acute crisis is,
- kortdurende pleegzorg, waarbij je kind(eren) enkele maanden opvangt tot de ouders samen met hulpverleners hun leven weer in de sporen hebben,
- langdurige pleegzorg, waarbij een kind langer dan een jaar bij een pleeggezin woont, soms zelfs tot het volwassen is.

Twijfel je of pleegzorg iets voor jou is? Op www.pleegzorgvlaanderen.be en www.lesfamillesdaccueil.be vind je een antwoord op al je vragen, naast getuigenissen van pleegouders. Pleegzorg Vlaanderen heeft ook een checklist om je te helpen met je keuze.

Pleegkinderen kunnen van jou erven. Ze kunnen daarbij onder bepaalde voorwaarden genieten van dezelfde tarieven voor de erfbelasting als natuurlijke kinderen. Het pleegkind moet dan wel minstens drie jaar in jouw gezin gewoond hebben voor de leeftijd van 18 jaar. Als pleegouder moet je hiervoor bij de notaris een testament opstellen, want pleegkinderen erven niet automatisch.



Plots alleen

Een pijnlijke relatiebreuk of het rouwen om een overleden partner kan je helemaal uit evenwicht slaan. Plots moet je alles beredderen zonder die vertrouwde schouder om op te steunen. Of misschien is de breuk wel een opluchting na vele jaren van conflict en strijd. Hoe dan ook, plots sta je er met veel praktische beslommeringen alleen voor.

ALLEEN NA EEN ECHTSCHEIDING

Emotionele schok verwerken, informatie zoeken en steun vinden

Een scheiding is meestal een bron van verdriet, boosheid, kwetsbaarheid, angst, verwarring en schuldgevoelens, zelfs van depressie. Aarzel niet om over je gevoelens te spreken met familie of vrienden. Je kan een beroep doen op een psycholoog of psychotherapeut met een privépraktijk of via een CAW. De kinderen kunnen terecht bij een kinderpsycholoog, al dan niet via het CLB of het PMS.

Er zijn ook lotgenotenverenigingen die een luisterend oor bieden en steun verlenen. Lotgenoten hebben misschien ook praktische tips voor je, maar voor informatie over je rechten en plichten bij (echt)scheiding en de administratieve en financiële gevolgen ervan klop je best aan bij gespecialiseerde centra en instellingen.

Het OCMW, het vrederecht en het justitiehuis geven gratis of goedkoop juridisch advies. Dat is ook zo voor de Wetswinkels en de Gezinsbond/Ligue

des Familles. Je kan ook terecht bij een bemiddelaar, een advocaat of een notaris. Ze kunnen je wegwijs maken in de vaak complexe juridische materie met correcte informatie.

Scheiding van tafel en bed en feitelijke scheiding

Misschien wil je niet scheiden, bijvoorbeeld omwille van de pensioenberekening. Je kan dan een **scheiding van tafel en bed** vragen. Het huwelijk blijft overeind, maar een aantal rechten en plichten vervalt. Zo moet je niet meer samenwonen. Je schakelt voor je huwelijksvermogensstelsel automatisch over op het stelsel van scheiding van goederen. Je mag echter geen nieuwe relatie aangaan. Bij een **feitelijke scheiding** verhuis je je domicilie naar een ander adres, maar verder zijn er geen officiële stappen. Je blijft getrouwd, met alle rechten en plichten vandien. De fiscus houdt wel rekening met een feitelijke scheiding.

Administratieve en juridische stappen

Een (echt)scheiding gooit het leven van alle betrokkenen overhoop. Er moet veel geregeld worden: huisvesting, de verdeling van de gemeenschappelijke (on)roerende goederen, verdeling van de banktegoeden en de schulden, de levensverzekering, de erfenisrechten, het onderhoudsgeld, de verblijfplaats en de domiciliëring van de kinderen, het kindergeld.

Voorlopige verblijfsregeling voor de kinderen

Als je met je ex-partner kinderen hebt, is het belangrijk om meteen een (voorlopige) regeling uit te werken voor het verblijf van de kinderen. Jullie

kunnen samen een overeenkomst opstellen met afspraken over wanneer de kinderen waar zullen wonen. Als je zeker wil zijn dat deze overeenkomst juridische waarde heeft, laat je ze best bekrachtigen door een notariële akte of een vonnis. Jullie kunnen nadien nog andere afspraken maken, maar bij conflict biedt de overeenkomst garanties.

(Echt)scheiding regelen

Als je gehuwd bent, kan dit huwelijk enkel ontbonden worden door een tussenkomsst van de rechter. Als je wettelijk samenwoonde, kan je de samenwoning beëindigen met een eenvoudige wettelijke verklaring die je alleen of samen met je ex-partner aflegt bij het gemeentebestuur.

Bij een huwelijk zijn er twee manieren om uit de echt te scheiden:

- Bij de **scheiding met onderlinge toestemming** moeten jullie als ex-partners een onderling akkoord sluiten. Dat bepaalt welke de gevolgen zijn van de echtscheiding voor jullie en voor de kinderen en hoe jullie het vermogen verdelen. Je kan dit zelf doen of met de hulp van een bemiddelaar, een notaris of een advocaat. Dit akkoord dien je dan in bij de familierechtbank. Als jullie specifieke afspraken moeten maken over de overdracht van de gezinswoning, bijvoorbeeld omdat een van de huwelijkspartners de woning wil overnemen, moet je verplicht naar de notaris.
- Bij de **scheiding door onherstelbare ontwrichting** zijn er drie mogelijkheden: je overtuigt de rechter dat samenleven onmogelijk is geworden; je dient samen een aanvraag in na een feitelijke scheiding van meer dan zes maanden; of je dient ze alleen in en dan is de onherstelbare ontwrichting bewezen na een feitelijke scheiding van meer dan een jaar.

Dringende voorlopige maatregelen bij partnergeweld

Bij partnergeweld kan je bij de familierechtbank dringende voorlopige maatregelen vragen als je gehuwd bent of wettelijk samenwoont en je je partner verlaat. Feitelijk samenwonenden moeten hiervoor naar de vrederechter. Je kan vragen dat jij als slachtoffer in de gezinswoning mag blijven. Er kan ook een huisverbod zijn voor je ex-partner, die dan niet in de buurt van de gezinswoning mag komen. Je kan daarnaast een voorlopige regeling voor het verblijf van de kinderen vragen, voor het contact met de kinderen of de uitoefening van het ouderlijk gezag, en een uitkering tot levensonderhoud als je geen eigen inkomsten hebt.

Je leven reorganiseren

Kinderen

Het ouderlijk gezag blijft gedeeld, behalve als de rechter daar anders over beslist. Als ouders moeten jullie het eens worden over alle belangrijke beslissingen over jullie kinderen. Je moet ook in verhouding met je inkomsten en kosten bijdragen tot de financiële lasten van jouw kind, ook als jullie voor verblijfsco-ouderschap hebben gekozen.

Voogdij over een minderjarig kind

Als je alleen ouder bent van jouw minderjarige kind, en er geen vader of moeder is die mee het ouderlijk gezag uitoefent, wil je uiteraard bepalen wie voor jouw zoon of dochter zorgt als jij er niet meer bent of het niet meer kan. Als alleenstaande ouder kan je een verklaring afleggen voor de notaris of voor de vrederechter. Als je de ouder bent die het laatst het ouderlijk gezag uitoefent, dan kan je ook een voogd aanduiden via je testament.

Materiële leven

Scheiden kan je materiële situatie radicaal veranderen. Als je niet gehuwd was, heb je geen recht op een onderhoudsuitkering. Jullie kunnen natuurlijk wel onder elkaar een regeling treffen voor de financiële situatie. Als je wel gehuwd was, dan moet je ex-partner financieel bijspringen vanaf het ogenblik van de scheiding, als dat nodig wordt geacht. Je krijgt wel geen onderhoudsuitkering als je je schuldig hebt gemaakt aan partnergeweld of als je zelf verantwoordelijk bent voor je financiële problemen. Je krijgt de uitkering ook slechts voor een periode gelijk aan de duur van je huwelijk. Als je hertrouwt of wettelijk gaat samenwonen, stopt ze. Bij een scheiding door onderlinge toestemming kunnen jullie uiteraard zelf bepalen om de uitkering op te trekken of langer te betalen. Als je geen enkele hulp kan krijgen van je ex-partner en je geen of een te laag inkomen hebt, kan je misschien een inkomen ontvangen via het OCMW.

Achterstallige alimentatie

Als jouw ex-partner het onderhoudsgeld voor jullie kinderen niet betaalt, kan je het financieel knap lastig krijgen. In dat geval kan de Dienst voor Alimentatievorderingen onder bepaalde voorwaarden tussenbeide komen om, in beperkte mate, achterstallen van het onderhoudsgeld en het maandelijkse onderhoudsgeld te innen en te vorderen. Hij kan ook voorschotten toekennen op het onderhoudsgeld voor de kinderen. www.davo.belgium.be

Woning en inboedel

Bij een huwelijk kan je de gezinswoning niet zonder het akkoord van je ex-partner verkopen, verhuren of schenken. Als er onenigheid is, bepaalt de rechter

wie voorlopig in de woning mag blijven, rekening houdend met de kinderen, het beroepsleven en de financiële situatie van beide partners. Je betaalt dan een bewonersvergoeding, tenzij de rechter beslist die te schrappen.

Als je gehuwd was of wettelijk samenwoonde kan je ex-partner niet doen met de **meubelen** uit de gezinswoning wat hij of zij wil. Je kan wel alleen, na toelating door een rechter, de meubelen meenemen waarvan je kan bewijzen dat ze de jouwe zijn; de gemeenschappelijke moeten jullie verdelen.

Als je niet getrouwd was, kan iedere partner op elk moment een einde maken aan de onverdeeldheid. Bij onenigheid kunnen jullie naar de rechter stappen.

Het huwelijksvermogensstelsel dat je koos toen je huwde, bepaalt welke je eigen bezittingen zijn en welke gemeenschappelijk zijn en hoe de verdeling na de scheiding gebeurt. Als je twijfelt ga je best te rade bij de notaris.

Als jullie de woning samen hebben gekocht, blijven jullie beiden verantwoordelijk voor de **aflossing van het woonkrediet**. Vaak zal de persoon die in de woning blijft de lening verder alleen terugbetalen. Als dat niet meer lukt, dan zal de bank aankloppen bij de ex-partner. Vaak wordt er bij de scheiding voor gekozen om de woning aan een van de partners of aan een derde te verkopen omdat het zeer moeilijk is om de financiële solidariteit op een andere manier te verbreken.

Bij onenigheid over een **huurwoning** beslist de rechter bij gehuwden of wettelijk samenwonenden wie het huurcontract voortzet. Bij feitelijke samenwoners telt wie het huurcontract ondertekend heeft.

Wie op de hoogte brengen?

Je moet verschillende organisaties en instellingen op de hoogte brengen van je nieuwe gezinssituatie: je werkgever, je verzekeringsmaatschappij(en), het kinderbijslagfonds, je ziekenfonds, de Rijksdienst voor Pensioenen, de belastingdienst, werkloosheidsinstellingen zoals RVA en VDAB als je werkzoekend bent, de leveranciers van water, gas, elektriciteit en je telefoon- en gsm-operator, de school van de kinderen.

Er is veel uitgebreide informatie te vinden over alle aspecten van een (echt)scheiding voor gehuwden, wettelijke en feitelijke samenwoners:

www.gidsvoorgezinnen.be

www.alleenstaandeparent.be

www.notaris.be

www.advocaat.be

www.just.fgov.be

www.tweehuizen.be

www.caw.be

www.justitie-bemiddeling.be

www.forumbemiddeling.be

<http://www.bemiddelingvzw.be>

Op www.notaris.be vind je bij de rubriek Echtscheiden o.a. de brochures 'Echtscheiding door onderlinge toestemming' en 'Wat te doen bij een scheiding?'

ALLEEN NA HET OVERLIJDEN VAN JE PARTNER

Emotioneel

Bij de dood van je partner is het alsof de bodem onder je voeten wordt weggeslagen. Terwijl rondom jou alles verdergaat, is er voor jou alleen dat enorme verdriet. Bij de uitvaartplechtigheid en ook in de weken nadien heb je veel steun en medeleven van familie, vrienden en collega's. Maar voor hen neemt het gewone leven het al snel weer over, terwijl het lange rouwproces voor jou nog maar net begonnen is. Je moet het leven dat je droomde met je partner loslaten, en in je eigen tempo een nieuw leven opbouwen, met andere dromen en perspectieven.

Als je er behoefte aan hebt om je hart te luchten kan je een beroep doen op professionele hulpverleners: de huisarts, een psycholoog of therapeut. Je kan ook aankloppen bij lotgenotenverenigingen of bij vrijwilligersverenigingen als Rouwzorg Vlaanderen (www.rouwzorgvlaanderen.be).

Dringende praktische maatregelen

Contact nemen met de bank

Een van de instanties die je snel moet contacteren is de bank. Wellicht hadden jullie een of meerdere bankrekeningen: individuele persoonlijke rekeningen of gemeenschappelijke rekeningen. Misschien zijn er ook spaarboekjes, effectendossiers, een kluis.

Als (mede-)erfgenaar moet je alle banken informeren waar je partner klant was. Ben je niet zo goed op de hoogte van de bankzaken van je partner? De Belgische Vereniging van Banken en Beursvennootschappen kan helpen bij het opzoekingswerk.

Zodra de bank op de hoogte is van het overlijden blokkeert ze alle tegoeden van jou en van je overleden partner. Dit gebeurt alleen wanneer jullie gehuwd waren, en ongeacht het huwelijksstelsel. Als er een kluis is, wordt die verzegeld.

De bank stelt dan een lijst met al deze tegoeden op en stuurt ze naar de Administratie der Registratie, die zich met de successie bezighoudt. Op basis van deze lijst wordt later gecontroleerd of alles is opgenomen in de aangifte van de nalatenschap.

De rekeningen kunnen gedeblokkeerd worden zodra de bank officieel de wettelijke erfgenamen kent. Je hebt daarvoor een attest van erfopvolging nodig, afgeleverd door de ontvanger van een registratiekantoor of een akte van erfopvolging, opgemaakt door de notaris.

Zolang de rekening geblokkeerd is, kan je onder bepaalde voorwaarden geld van de rekening(en) halen. Zo kan de bank facturen betalen die uit de nalatenschap voortkomen zoals ziekenhuisfacturen of begrafenis kosten. Je kan bij de bank ook een voorschot krijgen op jouw deel van het saldo. Het mag niet om meer dan de helft van het saldo gaan, met een maximum van 5.000 euro. Je kan ook een nieuwe rekening openen op jouw naam die niet wordt geblokkeerd.

Op het moment dat de bank de tegoeden vrijgeeft, moeten alle erfgenamen in persoon of via volmacht aanwezig zijn. Voor een kluis wordt gedeblokkeerd, moet eerst een officiële inventaris worden opgemaakt van de inhoud.

Het leegmaken van bankrekeningen op het moment dat je partner stervende is, om na het overlijden over voldoende cash geld te beschikken, is geen goed idee. Het is zelfs verboden: het lijkt namelijk alsof je successierechten wil ontduiken.

Een notaris aanstellen

Een notaris zal in eerste instantie nagaan of jouw partner laatste wilsbeschikkingen heeft nagelaten in een testament. Als er geen testament is, verloopt de erfopvolging volgens de bepalingen van de wet.

De notaris verzamelt alle nodige informatie om de volledige inhoud van de nalatenschap te bepalen. Hij geeft jou en eventuele andere erfgenamen advies over de gevolgen van het aanvaarden van de nalatenschap en over de mogelijkheid die te weigeren of te aanvaarden onder voorrecht van boedelbeschrijving (bijvoorbeeld bij schulden). Een erfenis weigeren of aanvaarden onder voorrecht van boedelbeschrijving kan alleen bij de notaris.

Tenslotte kan de notaris je helpen met de aangifte van de nalatenschap en de vereffening en verdeling van de nalatenschap (zie verder).

Instanties inlichten

De werkgever

Als jouw partner als loontrekkende aan de slag was, moet je de werkgever zo snel mogelijk op de hoogte brengen. Zorg voor een uittreksel uit de overlijdensakte. De werkgever zal alle verschuldigde lonen (tot op de dag van het overlijden), vakantiegeld en premies uitbetalen.

De boekhouder

Als je partner als zelfstandige werkte, moet je het overlijden onder meer melden aan het sociaal-verzekeringsfonds, de BTW-administratie, de griffie van de Rechtbank van Koophandel en de directe belastingen. De boekhouder van je partner kan je hierbij adviseren. Hij kan ook contact opnemen met klanten en schuldeisers en advies geven over wat er met de zaak van de overledene moet gebeuren.

Als je partner een vervangingsinkomen had

Je moet de instelling die de uitkering uitbetaalde inlichten: de werkloosheidskas, het ziekenfonds, het OCMW.

Als je partner met pensioen was

Je hoeft niets te doen. Jullie gemeente brengt de dienst Pensioenen automatisch op de hoogte van het overlijden.

Het ziekenfonds

Je moet een uittreksel uit de overlijdensakte binnenbrengen. Als je de facturen van de begrafenis kosten indient, zal het ziekenfonds in bepaalde gevallen een deel van de kosten vergoeden. Jouw status van verzekerde wordt aangepast: je bent nu weduwe, weduwnaar, alleenstaande. Dit heeft mogelijk gevolgen voor je tegemoetkoming, afhankelijk van je bruto jaarinkomen.

Directie voor Inschrijving van Voertuigen (DIV)

Je moet de kentekenplaat terugsturen naar de DIV. Als jullie gehuwd waren of wettelijk samenwoonden, kan je de kentekenplaat overnemen. Verwittig de DIV, die schrijft de wagen op jouw naam in.

Verzekeringsmaatschappij(en)

De lijst van verzekeringen die je partner had, kan lang zijn. Elke verzekeringsmaatschappij moet worden ingelicht. Sommige polissen moeten worden afgesloten. Andere moeten misschien aangepast worden of alleen op jouw naam worden gezet. Voor bepaalde verzekeringen zoals een overlijdensverzekering of een groepsverzekering kan jij de begunstigde zijn.

In de maanden na het overlijden

Aanvragen van een overlevingspensioen

Als jullie gehuwd waren en je zelf niet werkte, kan je onder bepaalde voorwaarden een overlevingspensioen aanvragen. Je krijgt dit pensioen op basis van de activiteit van je partner als loontrekkende, ambtenaar of zelfstandige. Voor meer informatie kan je terecht bij:

- de Rijksdienst voor pensioenen voor loontrekkenden, www.rvponp.fgov.be
- het Rijksinstituut voor de sociale zekerheid der zelfstandigen, www.rsvz.be
- de Pensioendienst van de overheidheidssector, www.pdos.be

De woning

Als jullie huurden en jullie beiden het huurcontract tekenden, loopt het contract gewoon door. Als alleen je partner tekende, maar jullie gehuwd waren of wettelijk samenwoonden, dan mag je de woning blijven huren. Als alleen je partner huurde en jullie feitelijk samenwoonden, dan is het aan de erfgenamen om het huurcontract voort te zetten of stop te zetten.

Als je partner eigenaar was van de woning, hangt veel af van de vraag of je zelf mede-eigenaar bent, of jullie getrouwd waren, wettelijk of feitelijk samenwoonden, of er andere erfgenamen zijn, of er een testament is. Als langstlevende echtgenoot/echtgenote of langstlevende wettelijk samenwonende

heb je een beschermd vruchtgebruik op het deel van de overledene van de gezinswoning. Je mag in de gezinswoning te blijven. Feitelijk samenwoners moeten zelf een regeling treffen voor de gezinswoning.

In deze complexe materie kan de notaris je bijstaan en adviseren: www.notaris.be.

De nalatenschap aangeven

Je kan de nalatenschap aanvaarden, weigeren of aanvaarden onder voorrecht van boedelbeschrijving. Als je niets onderneemt, dan wordt ervan uitgegaan dat je de nalatenschap aanvaardt. Aanvaarden onder voorrecht van boedelbeschrijving doe je uitdrukkelijk bij de notaris. Dit kan het geval zijn wanneer je vreest dat de schulden hoger zijn dan de activa. Als je zeker bent dat er meer schulden zijn dan activa, dan weiger je best de nalatenschap. Aarzel niet om advies te vragen aan een notaris die je kan adviseren bij het nemen van deze beslissing.

Als je de nalatenschap niet weigert, moet je ze aangeven, zodat de overheid een beeld krijgt van de totale omvang ervan. Dit is van belang omdat op het te erven vermogen erfenisrechten moeten worden betaald. Alle wettelijke erfgenamen en personen die in een testament als algemeen erfgenaam zijn aangeduid (algemene legatarissen) moeten zo'n aangifteformulier indienen. Ze kunnen dat afzonderlijk doen, maar meestal wordt één gezamenlijke aangifte opgesteld.

Je hebt hiervoor in principe vier maanden de tijd. Je hoeft hiervoor geen notaris in te schakelen, maar zijn gespecialiseerde kennis kan een grote hulp zijn. Als je de erfenis weigert (bijvoorbeeld omdat er veel schulden zijn) hoef je geen aangifte in te dienen.

Belastingaangifte

In het jaar van het overlijden en het daaropvolgende jaar is er nog een belastingaangifte van de inkomsten van je partner. Als er bijkomende belastingen moeten worden betaald, worden die uit de erfenis gehaald. Als de Belgische staat je partner nog geld moest, dan maakt dat bedrag ook deel uit van de erfenis.

Bekijk ook de brochure 'Wat te doen wanneer een naaste overlijdt' op www.notaris.be onder de rubriek 'Erven en Schenken, bij brochures.





Bescherming

Als je ouder wordt of kampt met zware psychische problemen, kan het handig zijn dat iemand helpt met betalingen of andere administratie, of die uit handen neemt. Zo voorkom je bijvoorbeeld boetes of administratieve problemen omdat je betalingen vergeet uit te voeren, ben je zeker dat jouw belangen goed behartigd worden en dat er van jou, ook als je alleen in het leven staat, geen misbruik wordt gemaakt.

BUITENGERECHTELIJKE BESCHERMING

Er zijn verschillende formules om je voor te bereiden op de dag dat een ziekte, een zwakke psychische gezondheid of een handicap je verhinderen om je belangen (alleen) te behartigen:

- **Doorlopende bankopdrachten** kunnen je leven vergemakkelijken. Om ze te regelen kan je een beroep doen op jouw bankdirecteur.
- Je kan, zolang je helder van geest en bekwaam bent, een **volmacht** opstellen en zo bepaalde opdrachten geven aan een andere persoon die hij of zij dan in jouw naam mag doen, bijvoorbeeld je bankrekening beheren of je administratie opvolgen. Degene aan wie je de volmacht geeft moet daarmee instemmen. Je kan de volmacht geven voor bepaalde handelingen of voor het totale beheer van jouw vermogen. Jij behoudt wel steeds de volledige beslissingsbevoegdheid.

- Ook als je niet meer bekwaam bent om zelf beslissingen te nemen, kan een volmacht blijven gelden. Dat heet de **zorgvolmacht**. Je geeft aan (een) bepaalde persoon of personen (al dan niet familieleden), de opdracht om je vermogen te beheren. Met een zorgvolmacht denk je vandaag al na over het beheer van jouw vermogen zodat alles geregeld is op de dag dat je zelf je belangen niet meer kan waarnemen. Zo'n volmacht blijft dan gelden wanneer je wilsonbekwaam wordt door ouderdom, ziekte, ongeval...

Voor een zorgvolmacht moet je naar de notaris. Hij zal je adviseren bij het opstellen van de zorgvolmacht en de zorgvolmacht registreren in een centraal register van lastgevingsovereenkomsten. Zonder deze registratie krijgt de volmacht geen uitwerking op de dag dat je wilsonbekwaam wordt.

In zo'n zorgvolmacht kan je ook bepalen dat iemand later mag schenken in jouw naam of een testament mag opstellen. Je kan in de zorgvolmacht ook de grote lijnen vermelden waaraan de lasthebber zich bij het beheer van de goederen moet houden.

Als je onbekwaam bent geworden, meldt jouw lasthebber dit aan de vrederechter. De vrederechter kan tussenbeide komen, maar alleen als hij vermoedt dat de lasthebber zijn taak niet naar behoren vervult of als er conflicten gerezen zijn over de zorgvolmacht.

GERECHTELIJKE BESCHERMING: VERKLARING VAN VOORKEUR

Als je niet (meer) kan beslissen over je eigen financiën of over jezelf, kan de rechter een bewindvoerder aanstellen om je te helpen met deze beslissingen of om ze in jouw plaats te nemen. De bewindvoerder kan een professional zijn,

je partner, een (naast) familielid, een buur of een goede kennis. Het kan gaan om beslissingen over jouw goederen of over jouw persoon, zoals de keuze van jouw verblijfplaats of medische zorgen.

De vrederechter zal het bewind bij voorkeur toevertrouwen aan een familielid of een persoon in wie je vertrouwen hebt. Als dit niet kan of als het beter anders is, zal hij kiezen voor een professionele bewindvoerder. De bewindvoerder zal je dan bij bepaalde handelingen bijstaan (samen met jou doen) of vertegenwoordigen (ze in jouw plaats doen).

Als je liever geen onbekende als bewindvoerder hebt wanneer je juridisch onbekwaam wordt, kan je dat oplossen voor vooraf een **verklaring van voorkeur** te regelen. In die verklaring bepaal je wie bij voorkeur jouw bewindvoerder wordt. Het is altijd goed om ook een vervanger te noemen voor het geval de eerste persoon weigert.

Je kan die verklaring afleggen voor de vrederechter van jouw woon- of verblijfplaats of voor een notaris met een notariële akte. Ze wordt geregistreerd in het Centraal Register van Verklaringen van voorkeur betreffende de aanwijzing van een bewindvoerder of een vertrouwenspersoon. Vrederechters moeten ze normaal gezien respecteren.

Wil je meer weten over wat een bewindvoerder doet of hoe je je kan (laten) beschermen, download dan de 'Praktische gids voor familiale bewindvoerders' via www.kbs-frb.be of raadpleeg een notaris.



Vroegtijdige zorgplanning

Als je plots ernstig ziek wordt en je zelf niet meer kan duidelijk maken wat je wil voor je medische behandeling of voor je levenseinde, zal je familie die beslissingen nemen. Misschien wil je het liever anders en geef je de voorkeur aan een boezemvriend(in). Misschien wil je je naasten de pijn van deze moeilijke beslissingen besparen. Misschien heb je geen familie meer (in de buurt).

Met de vroegtijdige zorgplanning kan je op voorhand nadenken over jouw wensen en verwachtingen voor wanneer je ernstig ziek wordt. Je kan ze bespreken met je familie, met je vrienden, met je huisarts of een andere behandelende arts.

Je kan je wensen op papier zetten, via de negatieve wilsverklaring voor behandelingen die je niet (meer) wenst. Zo zorg je voor rust in je hoofd, duidelijkheid voor jouw naasten, en een houvast voor artsen en andere zorgverleners, die weten hoe ze zorg op jouw maat kunnen bieden.

VERTEGENWOORDIGER PATIËNTENRECHTEN

Als je niet meer zelf je patiëntenrechten kan uitoefenen, doet jouw vertegenwoordiger dit in jouw plaats. Als je op voorhand een vertegenwoordiger hebt aangewezen. Die vertegenwoordiger neemt dan de medische beslissingen in jouw plaats en vertolkt jouw stem wanneer je wilsonbekwaam bent, omdat je bijvoorbeeld in een coma ligt of dement wordt.

Met een vertegenwoordiger ben je zeker dat jouw belangen worden behartigd zoals je dat zelf zou gedaan hebben. Spreek goed door wat je voor jezelf

wil als je niet meer wilsbekwaam bent. Wil je sondevoeding krijgen? Wil je gereanimeerd worden? Zorg ervoor dat jouw vertegenwoordiger goed weet welke keuzes je zelf zou maken en begrijpt waarom jij dat zo wil.

Als je zelf niemand hebt aangewezen, treedt er automatisch een waternalstelsel in werking dat bepaalt wie jou vertegenwoordigt: eerst de samenwonende partner (echtgenoot, wettelijk of feitelijk samenwonend), als die er niet is, een meerderjarig kind, dan een ouder, een meerderjarige broer of zus, en tot slot de beroepsbeoefenaar.

Wanneer er niemand is om jou te vertegenwoordigen, en je niet (langer) voor jezelf kan beslissen, zal de vrederechter je onder gerechtelijke bescherming (bewind) brengen. De bewindvoerder oefent dan jouw patiëntenrechten uit. Misschien zorgt het idee van een bewindvoerder die je niet kent, als jouw vertegenwoordiger in medische beslissingen, voor onrust. Als je zelf een vertegenwoordiger hebt aangeduid, heeft die voorrang op de bewindvoerder. Je hebt er dus belang bij om dit op voorhand te regelen.



Waarop letten als je een vertegenwoordiger kiest?

*Kies iemand die je volledig vertrouwt. Dit kan een familielid, een vriend(in) of een goede buur zijn.

*Vraag de persoon of hij vertegenwoordiger wil zijn. Spreek goed door wat je voor jezelf wil wanneer je later niet meer wilsbekwaam bent.

*De vertegenwoordiger kan dezelfde persoon zijn als de vertrouwenspersoon.

*Je kan ook twee of meer vertegenwoordigers aanduiden, mensen van wie je weet dat ze vanuit hun persoonlijkheid andere klemtonen leggen. Het is wel aangeraden om de volgorde te bepalen waarin ze kunnen optreden.

*Via de website www.patientrights.be vind je een voorbeeldformulier om een vertegenwoordiger aan te wijzen. Laat het toevoegen aan je patiëntendossier bij de huisarts of aan je dossier bij een andere zorgverlener.

*Je zorgt best voor drie exemplaren: één voor jezelf, één voor je vertrouwenspersoon en één om aan je dossier toe te voegen.

Voor meer informatie over de patiëntenrechten:
www.vlaamspatiëntenplatform.be en www.patientrights.be.

NEGATIEVE WILSVERKLARING

Houd je graag de regie over jouw lijf in handen? Zeker als je alleen door het leven gaat, is het goed om eens stil te staan bij welke behandelingen en onderzoeken je niet meer wil op het moment dat je dit niet duidelijk kan maken. Wil je nog levensreddende behandelingen of alleen comfortzorg? Wil je nog kunstmatig vocht laten toedienen? Chemo krijgen? Gereanimeerd of kunstmatig beademd worden?

Je kan een zogenaamde negatieve wilsverklaring opstellen. In die verklaring leg je schriftelijk vast welke behandelingen je niet wil, op een moment dat je dat zelf niet meer kan zeggen, bijvoorbeeld als je dement bent of in coma ligt. Het heet negatieve wilsverklaring, omdat het alleen gaat om behandelingen die je níét meer wil. Artsen moeten deze wilsverklaring respecteren.

Het is belangrijk om ze zorgvuldig en weloverdacht op te stellen. Je vult ze best samen in met je huisarts met wie je de behandelingen kan overlopen vooraleer je aanduidt welke je niet wenst. Voor een negatieve wilsverklaring heb je geen getuigen nodig. De arts kan mee ondertekenen als je dat wil.

Als je een vertegenwoordiger voor je patiëntenrechten hebt aangeduid, zal die jouw wensen vertolken en erover waken dat artsen rekening houden met deze negatieve wilsverklaring. Het is daarom belangrijk om met jouw vertegenwoordiger goed te praten over wat je wil. Hij of zij kan de verklaring mee ondertekenen.

Je kan de negatieve wilsverklaring niet registreren, maar artsen zijn verplicht ze te respecteren. Houd een exemplaar voor jezelf, en laat er een toevoegen aan jouw patiëntendossier bij de huisarts of een andere behandelende arts of ziekenhuis.

De wilsverklaring is onbeperkt geldig. Uiteraard kunnen jouw behoeften en voorkeuren voor behandeling veranderen, afhankelijk van de ziekte en de context, en van jouw veranderende levenssituatie en kijk op de dingen. Je kan ze dan ook op elk moment herroepen of aanpassen.

Bij Leif, een pluralistisch initiatief, kan je een plastic kaartje krijgen met jouw naam en rijksregisternummer, de wilsverklaringen en de gegevens van je vertegenwoordiger. Bewaar het in je portefeuille, zodat medische hulpverleners rekening kunnen houden met jouw wensen. In Franstalig België werkt Médecins EOL (End of Life) rond hetzelfde thema.

www.leif.be

www.admd.be



NALATENSCHAP

Als er geen partner (meer) is en er kinderen zijn, is het voor de meeste mensen eenvoudig: de kinderen erven. Maar wat als er geen kinderen zijn? Wie erft dan? Wat heeft de wetgever vastgelegd? En wat als jij dat anders wil? Als je een goede vriend of vriendin jouw woning of spaargeld wil nalaten? Of als je graag (een deel) van wat je hebt wil nalaten aan een goed doel, om zo een ander soort erfenis door te geven aan de volgende generaties?

ERFGENAMEN

Als er kinderen noch partner zijn, heeft de wetgever bepaald wie erft: **ouders, broers en zussen.**

Erfrechtregels veranderen

Vanaf 1 september 2018 gelden de nieuwe regels van het erfrecht. Ouders, die vandaag in sommige gevallen een stuk van je nalatenschap kunnen opeisen omdat ze recht hebben op een voorbehouden deel, zullen dat in de toekomst niet meer kunnen doen. Dit betekent niet dat ze hun erfrecht verliezen, wel zal je kunnen kiezen om je ouders te onterven in het voordeel van iemand anders. Als ze behoeftig zijn kan een (deel van) de erfenis van hun kind wel dienen voor hun levensonderhoud. Raadpleeg de notaris voor je iets regelt.

Zijn er ouders, broers noch zussen, dan erven de **zijverwanten**: ooms, tantes, nichten, neven, grootooms en groottantes. De ene helft van de erfenis gaat steeds langs vaderszijde en de andere helft langs moederszijde.

Als je wil **afwijken van de wettelijke regeling** en een deel van je erfenis aan iemand anders wil nalaten dan broers, zussen, neven of tantes, zoals een goede vriend(in) die veel voor jou betekent, dan kan je dat doen. Je moet daarvoor een testament opmaken.

Als er geen verwanten kunnen erven, als alle erfgerechtigden de nalatenschap verwerpen of als je geen testament hebt opgemaakt om bijvoorbeeld na te laten aan een goed doel, komt je erfenis in handen van de Belgische staat.

TESTAMENT OPMAKEN

Een testament is een handig instrument om jouw nalatenschap te plannen, zeker als jouw leven niet past in het vormpje van het klassieke gezin. Al moet je rekening houden met de erfgenamen voor wie er een wettelijk voorbehouden deel is zoals jouw kinderen.

Verder kan je doen wat je wil, en dit kan je vastleggen in je testament. Je kan iets nalaten aan de mensen die voor jou het meest betekend hebben: een goede vriend(in), een mantelzorger, een buur die al decennialang naast jou woont... Deze wensen zullen dan worden uitgevoerd na je overlijden.

Je moet wel waakzaam zijn. De wetgever wil kwetsbare mensen, met een zwakke gezondheid of een zeer hoge leeftijd, beschermen tegen erfenisbejegening. Dat betekent dat iemand zijn 'zorgpositie' in jouw leven zou gebruiken om zichzelf te bevoordelen. Deze vorm van bedrog kan leiden tot de nietigheid van het testament.

Daarom mag je sommige mensen niet opnemen in een testament: artsen en apothekers die je behandeld of geholpen hebben tijdens een ziekte mag je niet aanduiden als begunstigden. Dat geldt ook voor het woonzorgcentrum waar je eventueel verblijft. Omwille van de grote invloed die deze personen hebben, acht de wetgever het wijzer om hen bij voorbaat uit te sluiten.

Dat betekent niet dat je professionals die voor jou zorgen, niet mag bedanken. Maar het moet gaan om bescheiden geschenken. Een schenking, een opname in een testament of een periodieke gift is dat niet.

Wat met niet-professionele zorgverleners of vrijwilligers? In principe mag je die wel opnemen in een testament. Maar ook hier kan onduidelijkheid ontstaan. Mensen kunnen kwetsbaar worden op het einde van hun leven, en emotioneel erg gehecht geraken aan een vrijwillige zorgverlener. Ze kunnen zo blootstaan aan beïnvloeding. Als je dus een vrijwillige zorgverlener opneemt in jouw testament, kan het zijn dat die moet bewijzen dat hij of zijn geen invloed heeft uitgeoefend of druk heeft gezet. Zo niet kan jouw testament nietig worden verklaard.

Waarop letten als je een testament opmaakt?

- Een testament is een officieel document, waarmee je bepaalt wat er na jouw overlijden moet gebeuren met (een deel van) jouw goederen.
- Er zijn drie soorten testaments: het notarieel (of openbaar) testament, het internationaal testament en het eigenhandig (of onderhands) testament.
- Een mondeling testament is niet geldig. Je testament inspreken op bandrecorder, videocassette of dvd is dus geen goed idee.
- Het testament opmaken samen met de notaris biedt meer zekerheid.
- Je kan je testament laten inschrijven in het Centraal Register van Testamenten via de notaris. Zo kan jouw testament steeds opgespoord worden.
- Je kan een briefje steken bij je papieren, zodat jouw erfgenamen weten dat zij na jouw overlijden de notaris in kwestie moeten contacteren.
- Bewaar het testament niet in een kluis in de bank. Die wordt verzegeld bij jouw overlijden en pas later weer opengemaakt.

Als je weet wat je precies wil voor je uitvaart, dan kan je ook een laatste wilsverklaring voor de uitvaart opstellen. Deze verklaring kan je laten registreren op de dienst Burgerzaken van je gemeente. Bij je overlijden gaat de gemeente na of je zo'n wilsverklaring hebt laten registreren. Zowel jouw nabestaanden als de begrafenisondernemer zijn verplicht om met deze wensen rekening te houden. De gemeente gaat dit ook na.

Orgaandonor zijn

In België is iedereen die officieel is ingeschreven in het bevolkingsregister automatisch een donor. De familie kan bij jouw overlijden echter bezwaar maken. Artsen gaan dan wel eens tegen die wensen in. Sinds 2006 kan je bij jouw gemeente laten registreren of je orgaandonor wil zijn of niet. Je vult het 'registratieformulier betreffende orgaandonatie' in en tekent het. De procedure is gratis. De gemeente stuurt dit formulier automatisch door naar het rijksregister.

Kan ik mijn testament achteraf nog wijzigen?

Een testament is een heel flexibel instrument. Het is niet definitief. Als de omstandigheden wijzigen in de loop van je leven, dan kan je het aanpassen. Ontmoet je toch nog iemand met wie je een leven opbouwt? Overlijdt jouw kind? Breek je met een zus of broer? Wil je een vrijwilliger die je tijdens een ziekte met veel toewijding verzorgd heeft, begunstigen? Je kan je testament op elk moment wijzigen. Dat is het grote verschil met een schenking, die kan je niet herroepen.

GEVEN AAN EEN GOED DOEL

Misschien wil je ook een ander soort erfenis nalaten aan de samenleving. In een testament kan je een goed doel opnemen. Je kan alles wat behoort tot je vermogen nalaten: (spaar)geld, waardepapieren, bank- en effectenrekeningen, pensioenfondsen, kapitalen uit (levens)verzekeringscontracten, juwelen, kunstwerken, andere roerende goederen, vastgoed – in eigendom of in vruchtgebruik.

Zoek je een goed doel?

Op www.goededoelen.be (www.bonnescauses.be) geven 5.000 Belgische verenigingen en stichtingen je een idee van wat ze doen om de wereld beter te maken en hoe jij daarbij het verschil kan maken.

Een bijzondere formule is die van het **duolegaat**. Dit biedt de mogelijkheid om zowel een goed doel vooruit te helpen als een goede vriend te begunstigen in jouw testament. Singles hebben soms het gevoel dat ze 'gestraft' worden voor het feit dat de betekenisvolle mensen in hun leven geen partner of kinderen zijn, maar dierbare vrienden. Een duolegaat is een testament waarbij je zowel een goed doel – een organisatie of instelling – als een persoon aanwijst als begunstigden. Dat goede doel erft een deel van de nalatenschap, maar het verbindt er zich dan wel toe om de hele erfbelasting te betalen. De andere persoon die je wil begunstigen moet dan geen successierechten betalen.

Een duolegaat past in de eerste plaats in een authentiek filantropisch project, opdat het goede doel zelf er iets aan heeft. Bekijk met een notaris hoe jouw vermogen is samengesteld, welke je gezinssituatie is en wie de begunstigden zijn om voor jou en het goede doel van jouw keuze de beste oplossing te vinden.

Wat moet ik zeker vermelden als ik een goed doel opneem in mijn testament?

- de juiste benaming en rechtsvorm van de organisatie die je wenst te steunen. Neem best van tevoren contact op voor de correcte gegevens.
- wat je wenst na te laten: hoe concreter hoe beter. Het is wel beter om percentages van jouw vermogen aan te geven, eerder dan precieze sommen te noemen. Je weet niet hoe jouw patrimonium zal zijn samengesteld bij jouw overlijden.
- houd er rekening mee dat een organisatie kan opgehouden hebben te bestaan op het moment van jouw overlijden. Voorzie dus in alternatieven.

SCHENKEN BIJ LEVEN

Je kunt ook bij leven schenken. Zo heb je het plezier van nog zelf te kunnen zien hoe je iemand die je dierbaar is gelukkig maakt. Schenken bij leven wordt soms ook naar voren geschoven als je niet-familieleden wil begunstigen, omdat zij een veel hogere erfbelasting betalen als ze het goed maar ontvangen na je overlijden

Een schenking bij leven kan je doen met of zonder een notarieel document. Een schenking moet steeds aanvaard worden, dit in tegenstelling tot een erfenis, die kan de begunstigde verwerpen. Maar geschonken is wel geschonken. In principe kan je een schenking niet herroepen.

Ook als je de schenking niet regelt via een notaris, kan je altijd advies vragen over welke voor jou de beste wettelijke oplossing is. Voor een aantal keuzes, zoals de schenking van een onroerend goed, een schenking onder voorwaarden of onder voorbehoud van vruchtgebruik moet je sowieso de notaris inschakelen.

Wie betaalt de begrafenis kosten?

Bij een overlijden horen bepaalde kosten: de kosten voor de begrafenis zelf, voor de koffietafel of de rouwmaaltijd, voor het overlijdensbericht.

Je kan dit op drie manieren regelen:

- de begrafenis kan betaald worden uit de nalatenschap, als er voldoende vermogen is. Jouw bank zal dan het verschuldigde bedrag betalen aan de hand van de factuur voor de begrafenis.
- een van de erfgenamen kan de begrafenis kosten betalen en dat nadien regelen met de andere erfgenamen. Wettelijk moeten namelijk alle erfgenamen bijdragen in de betaling van de schulden en lasten van de nalatenschap. Ook wie de nalatenschap verwerpt, kan worden verplicht om mee te betalen voor de begrafenis.
- bij de aangifte van de nalatenschap kunnen de begrafenis kosten worden ingebracht als schuld van de nalatenschap.

Wil je nog een probleem signaleren? Klop aan bij All1, de Belgische belangenvereniging voor mensen die alleen wonen: usolo.wordpress.com/

COLOFON

Solo vliegen: **Praktische gids voor alleenwoners**

Cette publication est également disponible en français sous le titre:

Vivre seul(e) mais pas isolé(e)

Guide pratique pour les habitants seuls

Een uitgave van de Koning Boudewijnstichting

Brederodestraat 21

1000 Brussel

AUTEUR Isa Van Dorsselaer

met medewerking van Christine Albers, Virginie De Potter

COÖRDINATIE VOOR DE KONING BOUDEWIJNSTICHTING

Dominique Allard, Brigitte Duvieusart

COÖRDINATIE VOOR DE KONINKLIJKE FEDERATIE

VAN HET BELGISCH NOTARIAAT

Bart Azare, Sandra Ichtertz

GRAFISCH CONCEPT Comfi

Deze publicatie kan gratis geraadpleegd en gedownload worden via de site van de Koning Boudewijnstichting: www.kbs-frb.be en via de site van de notarissen: www.notaris.be.

Wettelijke depot: D/2893/2017/18

Order nr: 3516

Oktober 2017

Met de steun van de Nationale Loterij

